

طراحی مدل بهبود سواد سلامت روان نوجوانان در ایران

چکیده فارسی

مقدمه: با توجه به شیوع نسبتاً زیاد اختلالات روانی در میان نوجوانان، ارتقاء سواد سلامت روان نوجوانان جهت پیشگیری و درمان مناسب و بهنگام این اختلالات از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در پژوهش حاضر تلاش شده است به شناسایی ابعاد و مولفه‌های لازم و طراحی مدل بهبود سواد سلامت روان متناسب با جامعه نوجوانان ایران پرداخته شود.

روش پژوهش: مطالعه کیفی حاضر در چهار مرحله انجام شد. در مرحله اول با استفاده از مرور نظام مند با کمک راهبرد جستجوی مناسب ۳۹ مقاله مرتبط از پایگاه‌های اطلاعاتی تعیین شده با استفاده از فرم گردآوری داده جمع‌آوری شد. از تجزیه و تحلیل متن مقالات وارد شده با استفاده از روش تحلیل محتوا فهرست اولیه طبقات تنظیم شد و در جلسه‌ای با حضور اساتید راهنما و مشاور از نظر وجوه اشتراک و افتراق ارزیابی و تأیید شد. در مرحله دوم با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی و بوسیله دو فرم راهنمای صاحب‌مفاهیم متفاوت به جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه حضوری با ۲۴ نوجوان دختر و پسر در حال تحصیل در مدارس شهر تهران و ۲۱ سیاستگذار/متخصص حوزه سواد سلامت و سلامت روان اقدام شد. برای تحلیل متن مصاحبه‌ها از روش تحلیل محتوی مرسوم استفاده شد که موجب شناسایی وضعیت موجود و عوامل تأثیرگذار بر بهبود سواد سلامت روان نوجوانان در ایران شد. در مرحله سوم بوسیله روش نمونه‌گیری هدفمند و با استفاده از روش گروه اسمی، نسبت به دریافت نظرات خبرگان که شامل ۱۲ نفر از جمله تیم پژوهش و سیاستگذاران/متخصصان سواد سلامت و سلامت روان بودند، در جهت اصلاح کدگذاری اولیه و مدل پیشنهادی اقدام گردید. در صورت توافق خبرگان در مورد هر کدام از طبقات، مقوله‌های اصلی و فرعی در مدل اولیه طراحی شده، نظر ارائه شده در طراحی نهایی مدل اعمال شد و در صورت عدم توافق بعد از بررسی دقیق توسط تیم پژوهش اصلاحات لازم اعمال گردید. برای ارزیابی و اعتبارسنجی مدل پیشنهادی براساس نظرات خبرگان از دو مرحله دلفی استفاده گردید. در مرحله اول دلفی با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند ۱۹ نفر مشارکت داشتند و در مرحله دوم دلفی از این تعداد ۱۱ نفر مشارکت نمودند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مرحله از آمار توصیفی استفاده شد.

یافته‌ها: از جستجوی پایگاه‌های اطلاعاتی ۳۹ مقاله مرتبط شناسایی شد. از تحلیل محتوا مقالات منتخب هشت تم آموزشی نوجوانان در سطح مدرسه، آموزش نوجوانان در سطح جامعه، آموزش آموزگاران و ارائه‌دهنده‌ها، آموزش والدین، همکاری و مشارکت بین ارائه‌دهنده‌ها، کنترل و ارزیابی مداخله، فراهم‌آوری محتوای آموزشی و توجه به مسائل فرهنگی و زبانی به عنوان پیش‌نیازها در مداخلات بهبود سواد سلامت روان نوجوانان شناسایی گردید. علاوه بر این شش تم آموزش و یادگیری تعاملی، استفاده از محتوای آموزشی مختلف و جذاب، استفاده از آموزگاران مختلف، ارتباط مستقیم با افراد دارای اختلال روانی، استفاده از پیشرفتهای تکنولوژی در آموزش، بهبود سواد سلامت روان معلمان، والدین و خانواده‌ها به عنوان عوامل تسهیل‌کننده در مداخلات بهبود سواد سلامت روان نوجوانان شناسایی گردید. سه تم مسائل مربوط به زمان، مشکلات همکاری در اجرا مداخلات، کمبود منابع اطلاعاتی قابل دسترس به عنوان عوامل بازدارنده در مداخلات بهبود سواد سلامت روان نوجوانان شناسایی شد. تحلیل تماتیک ۴۵ مصاحبه، منجر به استخراج ۷۸۳ کد در قالب ۹ مقوله اصلی و ۳۱ مقوله فرعی گردید. بر این اساس ابعاد مدل بهبود سواد سلامت روان نوجوانان در ایران شناسایی شد. بعد از انجام روش گروه اسمی و دو مرحله دلفی مدل اولیه نهایی و اعتبارسنجی گردید. ابعاد شناسایی شده در مدل بهبود سواد سلامت روان نوجوانان در ایران شامل عوامل اثرگذار فردی، اجتماعی-اقتصادی و سیستمی است. مقوله‌های اصلی عوامل فردی شامل نگرش و باورهای فردی و مهارت‌های فردی است. مقوله‌های اصلی عوامل

اجتماعی-اقتصادی شامل عوامل فرهنگی و اقتصادی است. مقوله های اصلی عوامل سیستمی شامل آموزش سواد سلامت روان، یکپارچگی و هماهنگی سازمانهای ذینفع، منابع و امکانات، ارزیابی مستمر و اطلاع رسانی است.

نتیجه گیری:

پیش از برنامه ریزی، پیاده سازی و اجرای برنامه های جامع و فراگیر برای بهبود سواد سلامت روان در میان افراد جامعه بویژه نوجوانان توجه به کلیه عوامل موثر از دیدگاه ذینفعان و استفاده از تمام ظرفیتهای موجود جهت ارائه خدمات موثرتر و پیشگیری از اتلاف سرمایه های مادی و معنوی ضرورت دارد. هدف غایی تمامی برنامه ها و سیاستهای اتخاذ شده در این زمینه باید یادگیری مدام العمر در میان افراد جامعه و به ویژه نوجوانان به عنوان آینده سازان کشور باشد.

کلیدواژه ها: سلامت روان، سواد سلامت، سواد سلامت روان، آموزش، پیشگیری، نوجوانان، مدل